

[אבל יולדת, אעפ"י שנטמאת בתוך 'מלאת', הוצרכנו ללימוד מן הכתוב שנפטרת בקרבן אחד, שהרי קרבנה בא על הלידה והרי לפנינו שתי לידות. לא כן בנוזיר שהוא מביא קרבן על טומאתו והרי טומאתו נחשבת טומאה אחת לענין קרבן מפני שנטמא טרם הגיע שעה הראויה לקרבן] (עפ"י שטמ"ק אות א, מתוס'). ובשם הרא"ש הביא (באותיות ב ח) לצדד ללמוד זאת מ'זאת תורת הנזיר'.

לכאורה היה נראה לפרש ההנחה הפשוטה בסברה שנפטר בקרבן אחד, לפי שעדיין הוא טמא עד הערב והלא אסור הוא בתרומה, והוי טומאה אריכתא. אך בגמרא לעיל (ח) לא משמע כטעם זה, שהרי נחלקו חזקיה וריו"ח כשנטמא בליל שמיני, הגם שכבר נטהר מטומאתו. וגם לפי דעת המחייב, לא משום שכבר נטהר בערב אלא מפני שלילה אינו מחוסר זמן וכיצא לשעה הראויה לקרבן דמי. לכן נראה לפרש באחד משני האופנים; –

א. משום שעדיין לא חל עליו חיוב הבאת קרבן, לכך יכול הקרבן לבוא על שתי טומאות, ודוקא בחטאת הבאה על חטא נתחדש דין שהקרבן צריך לבוא על חטא מסוים ולא על שנים. ב. כל עוד לא הקריב קרבנו, לא כלתה טומאתו לגמרי [ולכן אסור בקדשים – בטומאה היוצאת מגופו. וי"א אפילו בנוזיר] והרי זה כטומאה אחת, אלא שאם יצאה שעה הראויה לקרבן, הגם שעוד לא הקריבו, כבר חל חיוב קרבן ואין יכול להיפטר על הטומאה הנוספת בקרבן שכבר נתחייב בו.

'המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה' – לדעת הרמב"ם (סוטה א, ג), לאו דוקא בשני קינויים ושתי סתירות, הוא הדין כשקינא לה על שניהם ביחד, שאמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני והלכה ונסתרה עם שניהם כאחד – הרי היא נאסרת עד שתשתה (וע"ש במשנה למלך). ואין בכלל האמור כאן, לפטרה בקרבן אחד כאשר קינא לה ונסתרה ושתתה ושוב קינא לה שנית ונסתרה (עפ"י תוס' סוטה יח סע"ב). עוד בענין מנחה אחת לאנשים הרבה – ע' מנחת חינוך שסו, ב.

'דבר הגורם לו טהרה ומאי נינהו ציפרין'. נראה מפני שכתוב בהבאתן וטהרו (רש"ש).

*

'בכל חודש יתבודד יום אחד, אם יהיה אפשר בבית הכנסת או בבית המדרש שיכול להיות לבד – הרי טוב, ואם לאו – יהיה בביתו בחדר סגור ולא ידבר עם שום אדם, ויחלק היום לשלשה חלקים; חלק אחד לפשפש במעשיו וחלק אחד לתורה וחלק אחד לתפילה. ויתחיל מערב עד ערב. אם הוא חלוש שאי אפשר לו, יתחיל מבוקר עד ערב, ויהיה כל היום קודש, ולא יחשב שום דבר מעסקי העולם הזה אלא יהיה דבוק בקדושה כל היום, ויתודה על עוונותיו, וילמוד אותן היום משניות מסכת כריתות, וגם ראוי לעשות צוואה אחריו באותו יום כי מתוך זה יזכיר יום פקודה ויבוא לו חיל ורעדה ולקיים מצות ה'" (הנהגות צדיקים – דרך חיים כז).

דף י

'בטומאה מה לי אמר רבי יהודה, מי אמרינן עד כאן לא קאמר (שטמ"ק) ר' יהודה ולד שני כמאן דליתיה דמי אלא לענין קרבן...' תורף הסוגיא; לפרש"י, הנידון הוא האם יש להשלים את ימי הטהרה ללידה הראשונה, כנגד ימי הטומאה של הלידה השניה שאכלו מימי טהרה של הראשונה [וזהו הנקרא

'מפוזרין' בברייתא], או שמא אין השלמה לימי טוהר, אלא ימי הטומאה של השניה עולים הם עצמם למנין ימי טוהר של הראשונה [רצופין]. וכן המסקנא.

לפירוש התוס' הנידון הוא האם נותנים ימי טומאה וטהרה ללידה השניה, או שמא לרבי יהודה לידה זו כמאן דליתא דמי לחומרא, ואין לה ימי טוהר.

(נראה שגם לפי הצד שאין לה ימי טוהר ללידה השניה, ימי טומאה יש לה, כי לחומרא נחשבת היא לידה. (כן משמע בשטמ"ק בשם התוס'), וכן כתב בחו"א (לו, א) כהנחה פשוטה.

ולשון רבנו גרשום שכתב (יא.) 'דאמרינן לענין טומאה ולד שני כמאן דליתיה דמי' – אין כוונתו לענין מנין ימי טומאה, אלא כאומר 'לענין טומאה וטהרה', והמכוון הוא שאותם ימים שסופרת לשניה, אינם מפריעים להמשיך לספור בהם את ימי טוהר של הראשונה).

והראב"ד (בפירושו לתו"כ ריש תוריע) פירש שלא רק שאין לה ימי טוהר של הלידה השניה, אלא אף ימי טוהר של ראשונה נתבטלו, הואיל ואינם רצופים. [וכן לחכמים, כיון שהפסיקו ימי טומאה של לידה שניה, נתבטלו לגמרי ימי מלאת של ראשונה ואינה מונה אלא לשניה, הלכך אם הראשונה נקבה והשניה זכר, אינה סופרת ימי טוהר אלא ארבעים יום מלידה שניה].

פירוש נוסף יש בסוגיא (כן כתב בלקוטי הלכות בדעת הרמב"ם), שכל הנידון בסוגיא הוא לענין זמן הבאת קרבן לידה; האם אפשר להביאו לרבי יהודה בתום ימי טוהר של הראשונה, הגם שעדיין היא בתוך מלאת של השניה, או שמא אין להביאו אלא לאחר כלות מלאת הימים. וכן מסקנת ההלכה, שיש להתחשב בלידה השניה לחומרא, לענין זה שאי אפשר לה להביא קרבנה בתוך מלאת.

ומכאן יצאה לו להרמב"ם הלכה זו שאם הביאה קרבן על לידות ראשונות בתוך מלאת של לידה אחרונה – לא יצאה ידי חובתה. והראב"ד השיגו.

וע"ע בבאור שיטתם ומקורותיהם: זכר יצחק ל; חזון איש כריתות לו, ב; קדשים קמא כז, ג; אבי עזרי (רביעאה) מחו"כ א, ה; בית ישי קכה; ברכת מרדכי ח"א ה.

עוד בבאור סברות רבי יהודה וחכמים בענין קרבן ללידה ראשונה או אחרונה – בחדושי רבי אריה לייב מאלין ח"ב סא.

(ע"ב) 'יולדת מביאה בדלות ועשירות, מצורע מביא בדלות'. פירוש, היולדת לעולם מביאה בדלות, גם כאשר היא עשירה, שהרי מביאה פרידה לחטאת. ואילו המצורע אינו מביא עוף אלא בדלות אבל כשהוא עשיר מביא שני כבשים, אחד לעולה ואחד לחטאת (חק נתן. וע"ע רש"ש. ורבנו גרשום כתב שגירסה זו לא דייקא. וע' שטמ"ק אות ח).

ומרש"י נראה שכך הפירוש: יולדת יש בה אופנים שמביאה קרבן דלות (עוף) עם קרבן עשירות (בהמה), ואיזו זו יולדת עשירה. ואילו המצורע כשמביא בדלות אין מביא בעשירות, ושני אלו לעולם אינם מביאים בדלי דלות, ויש מביאים אף בדלי דלות וכו'.

'אי הכי נכי (הוקף בסוגריים בטעות. רש"ש) **ריבעא דפרוטה הוי – הכי נמי, אלא דלאו אורח ארעא לאיתויי פחות מפרוטה למקום**. משמע מכאן שהקדש יכול להיתפש על פחות משהו פרוטה, אלא שאין דרך ארץ להביא קרבן כזה. ומכאן העיר בספר אור שמח (ערכין ו, ט) על מה שכתב רש"י (בגטין יב:) שאין הקדש חל על פחות משהו פרוטה.

ובאר שדברי רש"י אמורים רק בקדושת דמים, לפי שפחות משהו פרוטה אינו ראוי לפדיון [כלומר בפני עצמו, אכן ראוי הוא להיפדות בצירוף דבר אחר. ומ"מ נחשב אינו ראוי לפדיון כי ההקדש לא ישיג מפדיונו אלא פחות משהו פרוטה, דבר שאין בו תורת דמים. עפ"י קהלות יעקב גטין יא, ג], הלכך לא חל

הקדש על דבר שאינו ראוי להיפדות [כמבואר בירושלמי (פסחים א, ד) לענין חמץ בשעה חמשית האסור באכילה לר"י]. וכל זה שייך רק בקדושת דמים, אבל עשירית האיפה שמתקדשת קדושת הגוף בכלי ואין בה פדיון כלל, הרי קדושתה אינה מחמת 'דמיה' אלא משום דין הקרבה שבה, ועל כן חלה עליה קדושה אף בפחות משה פרוטה, שהרי ראויה למצוותה, להקריבה.

- א.** כדוגמת חילוק זה נמצא בתוס' להלן (יג ס"ב) לענין חיוב מעילה, שבקדושת הגוף יש מעילה אפילו בפחות משה-פרוטה, שלא כבקדושת דמים. וכ"כ בנתיבות המשפט כח. וע"ע בהרחבה בחדושי הגר"ר בענגיס ח"ב נה, ה-ט. וע' בספר תפארת יעקב גטין יב: בטעם רש"י, שאין ההקדש חל כיון שאינו ראוי למעילה. ומובן לפי"ז שבקדושת הגוף שמועלים אף בפחות מש"פ, בכל אופן חל ההקדש. וע"ע במובא ביוסף דעת ב"מ נה.
- ב.** את הקושיא מכאן יש לתרץ שיתכן והקדיש לול מלא עופות כאלו, שנראה שההקדש תפס הגם שאין בכל עוף ועוף כדי פרוטה וכמקדיש שק מלא שומשמן. גם י"ל שאם הקדיש כשהיה שוה פרוטה וחל ההקדש ואח"כ הופחת מערכו, ההקדש לא פקע, ואעפ"כ י"ל שאין אורח ארעא להקריבו.
- ג.** לפי שיטת רש"י (בסוכה כז:), שדבר שאינו שוה פרוטה אינו בכלל 'לכם', לפי שאין בו תורת ממון אין בו בעלות – לפי זה מוכח מכאן שאין צריך קנין-ממון בקרבן.

'שכל העריות בחטאת ושפחה באשם'. יש מי שרצה לדקדק מכך שלא שנה התנא כל העריות באשם תלוי (בלא-הודע) מה שאין כן בשפחה – משמע שגם בשפחה יש חיוב אשם-תלוי (אשי ישראל שבת עב). ומדברי התוס' בשבת (שם ד"ה בעל) נראה שנסתפקו בשאלה זו, האם הבא על שפחה חרופה מביא אשם תלוי בלא-הודע, אם לאו.

ואולם כבר העירו (בספר מגדים חדשים שבת שם) מדברי התוספתא המפורשים (כאן א, ט): 'אלו דברים שבין שפחה חרופה לכל עריות, כל עריות שבתורה הרי אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ועל לא הודע אשם תלוי, מה שאין כן בשפחה חרופה' – הרי מפורש שאין אשם תלוי בשפחה חרופה. והדין נותן, שהרי אין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (וכפי שתמה על דברי התוס' בספר בית האוצר סי' רי. אמנם משמע בתוס' שנקטו לעיקר שאין בה אשם תלוי, וכ"כ הריטב"א שם בשם התוס'. וכ"כ הרמב"ן שם כהנחה פשוטה).

כמו כן עמדו המפרשים מדוע לא מנה התנא הבדל נוסף; בכל העריות חייבים בביאה שלא כדרכה ואילו בשפחה פטורים, כדתיני תנא קמיה דרב ששת להלן. ויש שכתבו שהדבר שנוי במחלוקת התנאים (ביבמות לט:), האם ממעטים ביאה שלא כדרכה משכבת זרע, וסתם משנתנו כדעת חכמים שביאה שלא כדרכה בשפחה חרופה – חייבים (עפ"י רשב"א יבמות נה; שער המלך איסורי ביאה א, טו. ואולם הרמב"ם פסק שפטור).

דף יא

'מנלן דהיא לקי והוא לא לקי, דתנו רבנן בקרת תהיה מלמד שהיא לוקה...' יש לעיין, עונש שמענו אזהרה מניין? (חדושים ובאורים).

והנה משמע מדברי רש"י ביבמות (נה. ד"ה שפחה) שאזהרת שפחה חרופה נלמדת מ'לא יהיה קדש... ולא תהיה קדשה'. ואף על פי שהכתוב הוא מדבר בשפחה גמורה ואילו כאן מדובר על חצי שפחה וחצי בת חורין (ע' זכר יצחק ע"ב, ב מש"כ בזה) – סבר רש"י שהאזהרה מתיחסת גם על שפחה חרופה, וכנראה ראייתו היא מזה גופא שענשה הכתוב במלקות, והרי אין עונשים

האשה שילדה ולדות הרבה, שהפילה בתוך 'ימי מלאת' ללידתה / [או להפלתה] הקודמת (זאת תורת הילדת... 'תורת' משמע ריבוי), אבל ילדה לאחר שעברו 'ימי מלאת' – מביאה קרבן נפרד (זאת). רבי יהודה אומר: מביאה קרבן אחד על הלידה שבתוך 'מלאת' הלידה הראשונה, אבל אם ילדה פעם שלישית בתוך 'מלאת' לשניה, מביאה קרבן נוסף כיון שהיא לאחר 'מלאת' הראשונה. ואפילו במפלת תאומים (כלומר, שהיו כמה עוברין יחדיו במעיה) לסירוגין, אין אומרים הכל לידה אחת היא, ואינה נפטרת בקרבן אחד אלא בהפלה שבתוך 'מלאת' לראשונה (או לשלישית, לחמשיית וכו'), אבל לא בהפלה שבתוך מלאת של השניה (והרביעית והשישית וכו'), שהרי השניה כמאן דליתא דמיא, כיון שהיא תוך מלאת לראשונה ואינה חשובה לידה בפני עצמה.

א. מצינו אופן נוסף של קרבן אחד על טומאות הרבה – בזב שראה שלש ראיות בלילה שביין שביעי לשמיני של טהרתו (או שתים בלילה ואחת ביום השמיני) – למ"ד לילה מחוסר זמן, שמביא קרבן אחד בלבד (עפ"י גמרא לעיל ח).

כעין קרבן אחד על עבירות הרבה, מצינו בדברי הרמב"ם (הל' רוצח ט, י) לענין עגלה ערופה, שנמצאו הרבה חללים קרובים לעיר אחת – מביאה עגלה ערופה אחת על כולם. וע' במנחת-היניח תקל, ה.

ב. כתב הרמב"ם (מחור"כ א, ה) שאם הביאה קרבן תוך מלאת של וילד זה על ולדות הראשונים – לא יצאה ידי חובתה. והראב"ד השיגו.

דף י

טז. א. אשה שהפילה וילד תוך 'מלאת ימי טוהר' של לידה קודמת – מה דינה לענין ימי טומאה וימי טהרה?
ב. יולדת שהפילה נקבה ביום שמונים – האם היא טמאה?

א. המפלת אחר לידה; לדעת חכמים לעולם מתחילים המניין מן האחרון, והמניין הראשון בטל (שדנים הכל כלידה אריכתא). ואם ימי 'מלאת' של שני מסתיימים לפני גמר 'מלאת' הראשון, כגון שהיתה מעוברת בתאומים זכר ונקבה, והפילה נקבה ואחר עשרים יום הפילה זכר – מונה ימי טוהר מהלידה הראשונה ואין משלימים אותם כנגד ימי הטומאה שהפסיקו בינתיים (ששים יום... רצופים ולא מפורזים).

כן מבואר בפרש"י ועוד. ויש אומרים שכיון שפסקוה ימי טומאה של הלידה השניה, נתפורו ימי טוהר של הראשונה ונתבטלו לגמרי ואין לה אלא ימי טוהר של שני (עפ"י ר"ש וראב"ד בתו"כ; בה"ג הל' יולדת). ודוקא כשהלידה השניה היתה בימי טוהר של הראשונה, אבל אם ילדה בתוך ימי הטומאה – לא בטלה הספירה של הלידה הראשונה (עפ"י ראב"ד שם).

לר' יהודה, נסתפקו בגמרא כיצד דעתו לענין טומאה וטהרה ופשטו שיש למנות ימי מלאת מן הראשון לחומרא, אבל גם מתחשבת בלידה השניה לחומרא ולא לקולא.

לפרש"י, אסורה בקדשים עד תום מלאת ימי טהרה של הלידה השניה. מאידך אין משלימים ימי טוהר של הלידה הראשונה כמספר ימי טומאה שהחסירו מימי טהרה, אלא ימי טומאה של השני עולים לימי טוהר הראשון (והרי זה כדעת חכמים הנ"ל).

והתוס' מפרשים שאין נותנים לשני ימי טוהר כלל. יש אומרים שאף לראשון אין נותנים לה, מאחר והלידה השניה הפסיקה המניין ואין כאן רציפות [וגם לשניה אין נותנים, שליכה זו כמי שאינה לרבי יהודה] (עפ"י פי' הראב"ד לתו"כ), וי"א שנותנים לה ימי טוהר מהראשון אלא שאין משלימים אותם כנגד ימי הטומאה שהפסיקו (עפ"י שיטמ"ק).

לדעת הכל מונים ימי טומאה ללידה השניה (אם כי יתכן שנקודה זו תלויה בספק הגמרא לרבי יהודה, מכל מקום למסקנא מונים ימי טומאה, דהיינו חומרא).

ב. יולדת שהפילה נקבה ביום שמונים; לדעת רבי ישמעאל אינה טמאה לידה, שסבר בריאת נקבה לשמונים ואחד יום (ולא לארבעים ואחד יום, כזכר), וחכמים (בגדה ל.) חולקים וסוברים שמיום ארבעים ואחד הריהי טמאה לידה, בין בזכר בין בנקבה (ואפילו בלידה יבשה, גם למ"ד אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. עפ"י חק נתן).

ואמנם גם לר' ישמעאל טמאה משום טומאת נדה – מלבד בלידה יבשה, וכדעת הסובר אפשר לפתיחת הקבר ללא דם (עכ"פ במפלת חתיכה, או בולד קודם שנגמרה יצירתו. ע' שטמ"ק ותוה"א המובא בב"י יו"ד קצד). וכדעה זו העמיד רב אשי את הברייתא לשיטת רבא.

מכאן פסק בשאלות דרב אחאי (תוריע. מובא בתוס') שאפשר לפתיחת הקבר ללא דם. וכן פסק הרמב"ם (איסורי ביאה ה, יג; יא, יב). ואילו הראב"ד פסק שאי אפשר בלא דם (וכן משמע בספר החינוך קסו. ובמנ"ח) ובטשו"ע, ע' יו"ד קפה, ג קצד, ב בהגה"ה ובפ"ת).

יז. א. קרבן פסח הבא בטומאה, האם קרב ונאכל לטבול יום ולמחוסר-כפורים של זב?

ב. אלו הם המביאים קרבן 'עולה ויורד'? כיצד דינם בעשירות, בדלות ובדלי דלות?

ג. מהו המחיר המנימלי של כבש לקרבן, לעוף ולמנחה-עני?

א. מבורר בגמרא שנידון אכילת פסח הבא בטומאה עבור טבול יום של טומאה היוצאת מגופו [כגון יולדת בתוך ימי מלאת ימי טהרה] או מחוסר כפורים, תלוי בשאלת טבול יום / מחוסר כפורים דזב האם כזב דמי אם לאו (ומחלוקת תנאים היא אם טבו"י דזב כזב דמי. עתוס' זבחים לב: ד"ה ור"י).

יולדת ביום ארבעים ללידתה, למאן דאמר 'מחוסר כפורים דזב אינו כזב' הריהי יכולה לאכול בערב, הלכך שוחטים עליה את הפסח הבא בטומאה אעפ"י שטבול יום דזב כזב דמי. [ויש אומרים שלדעת האומרים אין שוחטים וזורקים על טמא שרץ הגם שראוי לאכול בערב מפני שנקרא 'טמא', ה"ה לטבול יום דזב למ"ד כזב דמי. ע' פנים מאירות זבחים יז: לב:].

לדעת רבא (י"ג רבה) מחוסר כפורים דזב כזב ואינו נאכל למחוסר כפורים כשם שאינו נאכל לזב ולילדת. וכן הלכה. ואולם הרמב"ם לא הזכיר דין זה (עתוס' זבחים יז: לב: חזו"א קדשים לקוטים א, ח-ט). ולענין טבול יום כתבו ראשונים להלכה שאינו כזב (עתוס' זבחים לב: כס"מ ביאת מקדש ג, ט בדעת הרמב"ם).

ב. על שמיעת קול (- שבועת העדות, שהשיעו חברו ונשבע על שקר), ביטוי שפתים (- שנשבע לשקר להרע או להטיב, שלא בענין ממון), וטומאת מקדש וקדשיו - מביאים חטאת שהיא 'עולה ויורד'; בהמה בעשירות, קן עופות בדלות, ועשירית האיפה סולת למנחה בדלי דלות. היולדת, מביאה בעשירות כבש לעולה ופרידה אחת לחטאת. ובעניות - במקום הכבש מביאה פרידה לעולה.

המצורע; בעשירות, מביא כבשה לחטאת וכבש לעולה, ובעניות מביא שתי פרידות במקומם [מלבד שתי הצפורים לטהרתו, וכן כבש לאשם, שהוא מביא בין בעשירות בין בעניות].

ג. כבש בן שנתו – בסלע (מכך שאמרה תורה איל אשם בכסף שקלים והאיל בן שנתים, הרי שכבש בן שנה בסלע אחד).

התוס' כתבו שזהו מצוה מדרבנן לכתחילה [כי רגילות היא שקונה כבש בסלע למצוה מן המובחר], אבל מן התורה אין שיעור בדבר. ואם הביא פחות ממעה – נקרא 'עבריין' (ע"ע בדבריהם בזבחים מה ששיעור סלע הוא למצוה מן המובחר [אף מדאורייתא], וכ"ה בתורא"ש בשטמ"ק כאן. וכן הביא בלקוטי הלכות להלן כו: וכע"ז כתבו התוס' במנחות קז: ובב"ב קסו: שעין יפה בסלע ועין רעה במעה. וע"ע בתו"י).

קן עופות – מחירו רבע דינר (= 48 פרוטות).

מנחת העני עשירית האיפה – בפרוטה. (ובאמת היה די ב-3/4 פרוטה, שהוא 1/32 מהעוף, כפי היחס שבין הקן לכבש, אלא שאין דרך ארץ להביא פחות מפרוטה למקום).

דפים י – יא

יח. א. מהו דין 'שפחה חרופה' האמור בתורה?

ב. מה בין שפחה חרופה לשאר עריות?

א. הבא על שפחה חרופה ביאה הראויה להזרעה, כלומר כדרכה וגמר ביאתו (שכבת זרע) – חייב בקרבן אשם, בין שהוא שוגג בין שהוא מזיד. והיא לוקה כשהיא מזידה (בקרת תהיה – תהא בקריאה / בביקור). ואם היא שוגגת או שאיננה בת חיוב ואינה לוקה – אף הוא פטור מקרבן (בזמן שהיא בבקרת תהיה הוא בזהביא את אשמו).

א. כאשר הוא פטור, כגון קטן – כתבו התוס' (עפ"י תורת כהנים) שהיא חייבת. ודעת הרא"ש

(בשטמ"ק אות ו) והראב"ד (איס"ב ג, יז) שפטורה. וכן משמע מרש"י. ע' רש"ש ול"ה).

ב. מהרמב"ם בפירושו למשנה (ריש שבת) משמע שהשפחה לוקה אפילו שוגגת (כן פרש בתו"ט דבריו.

וכן נקט כדבר פשוט הרשב"ש בתשובה ריג). ואולם להלכה פסק הרמב"ם שאינה לוקה אלא

במזידה (וכמש"כ רש"י יא. ד"ה שוגג, ותוס' שם ד"ה אין).

ג. בביאה ללא הזרעה, כתבו התוס' (ביבמות נה:) שחייב, לא נתמעטה אלא העראה. ויש חולקים

(ערש"י ומאירי שם).

לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה (והיא שפחה נחרפת לאיש).

א. דוקא כשנבעלה באופן שנשרו בתוליה, שאל"כ אין נחשב 'אשתני גופה' (עפ"י מנחת חינוך

קכט, כח).

ב. עבד כנעני, כיון שהוא בר-מצוה, אם בא על שפחה חרופה – חייב ככל ישראל (מנחת חינוך

קכט, לט. וצ"ע).

איווהי שפחה חרופה? רבי עקיבא אומר: חציה שפחה וחציה בת חורין (והפדה לא נפדתה) המאורסת לעבד

עברי (שרק הוא מותר בה, אבל ישראל אסור בה מפני שחציה שפחה, וכן אסורה בעבד כנעני שהרי חציה

בת חורין). וכן דעת ראב"ע.

א. כן פסק הרמב"ם (איס"ב ג, יג).

ב. נחלקו הראשונים כאשר נישאה לישראל באיסור, האם נוהג בה דין 'שפחה חרופה' (ערש"י גטין

מג; פירוש הר"ש לתו"כ – קדושים)..